

Funkcjonowanie ośrodków mediacyjnych

I. Zagadnienia wstępne

Mediator może prowadzić postępowanie mediacyjne samodzielnie bądź też pod auspicjami wyspecjalizowanego podmiotu, jakim jest ośrodek mediacyjny. Możemy zatem mówić zarówno o **mediacji instytucjonalnej**, jak i **mediacji *ad hoc***². Ta pierwsza jest prowadzona w stałym ośrodku mediacyjnym, druga natomiast, gdy mediator jest wyznaczony przez strony do pojedynczej sprawy³.

Ustawodawca używa pojęcia „**ośrodek mediacyjny**” tylko w odniesieniu do postępowania mediacyjnego w sprawach cywilnych. Natomiast podmiotem uprawnionym do prowadzenia mediacji w sprawach karnych i z nieletnimi jest „**instytucja, która zgodnie ze swoimi zadaniami statutowymi powołana została do wykonywania zadań w zakresie mediacji oraz posiada warunki organizacyjne i kadrowe umożliwiające przeprowadzenie postępowania mediacyjnego**”⁴.

Podstawę prawną do utworzenia **ośrodka mediacyjnego** stanowi art. 183² § 3 KPC, zgodnie z którym organizacje społeczne i zawodowe mogą prowadzić listy stałych mediatorów oraz tworzyć ośrodki mediacyjne. Taka redakcja wspomnianego wyżej przepisu powoduje w praktyce trudności przy określaniu kręgu podmiotów uprawnionych do tworzenia ośrodków mediacyjnych. Należy zauważyć, że brak jest jednolitej definicji legalnej pojęć „organizacja społeczna” oraz „organizacja zawodowa”⁵. Mając jednak na uwadze postulat powszechności mediacji, należy opowiedzieć się za jak najszerszym rozumieniem tych pojęć⁶. Teza ta znajduje swoje potwierdzenie w uzasadnieniu

---

¹ Ośrodek Mediacji Fundacji Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego „Facultas Iuridica” powstał w grudniu 2005 r. Szczegółowe informacje na jego temat są dostępne na stronie www.wpia.us.edu.pl.

² M. Pazdan, O mediacji i projekcie jej unormowania w Polsce, *Rej.* 2004, Nr 2, s. 16.

³ *Ibidem*.

⁴ Zob. § 1 i 3 rozp. Ministra Sprawiedliwości z 18.5.2001 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich (Dz.U. Nr 56, poz. 591 ze zm.) oraz § 1 i 2 rozp. Ministra Sprawiedliwości z 13.6.2003 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych (Dz.U. Nr 108, poz. 1020).

⁵ M. Cherka, J. Jagielski, Dopuszczalność sprawowania funkcji mediatora przez notariuszy oraz prowadzenia ośrodków mediacyjnych przez rady izb notarialnych – uwagi na tle nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego, *Nowy Przegląd Notarialny* 2006, Nr 2, s. 7.

⁶ T. Ereciński (red.), J. Gudowski, M. Jędrzejewska, K. Weitz, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze*, t. I, Warszawa 2009, s. 518.

rządowego projekty ustawy z 20.8.2004 r., w którym mowa jest o prowadzeniu list „poza sądem”. Wydaje się, że można zatem uznać, iż w wymienionym przepisie chodzi o wszelkie organizacje pozasądowe⁷.

Warto zwrócić uwagę, że najnowszy projekt nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego zakłada, iż ośrodki mediacyjne będą mogły być tworzone przez **organizacje pozarządowe, w zakresie ich zadań statutowych, oraz uczelnie**⁸. Z pewnością pozytywnie należy ocenić dopuszczenie uczelni do kręgu podmiotów uprawnionych do tworzenia ośrodków mediacyjnych. Jak zauważa *T. Ereciński*, odnosząc się do aktualnego stanu prawnego, nieuzasadnione jest ograniczenie możliwości tworzenia ośrodków mediacyjnych przy szkołach wyższych⁹.

Należy podkreślić, że ustawodawca nie postawił żadnych wymogów, jakie miałyby spełniać ośrodki mediacyjne. Odmiennie rzecz ma się w postępowaniu mediacyjnym w sprawach karnych, gdzie do prowadzenia postępowania mediacyjnego uprawniona jest **instytucja**, która m.in. zgodnie ze swoimi zadaniami statutowymi powołana została do wykonywania zadań w zakresie mediacji oraz posiada warunki organizacyjne i kadrowe umożliwiające przeprowadzenie postępowania mediacyjnego¹⁰. Biorąc pod uwagę fakt, że społeczeństwo polskie jest dopiero na etapie budowania zaufania do procedur mediacyjnych w zakresie rozwiązywania sporów, ośrodki mediacyjne powinny spełniać wysokie standardy.

II. Lista stałych mediatorów ośrodka mediacyjnego

Podstawowym źródłem informacji dla stron oraz sądu o osobach świadczących usługi mediacyjne jest **lista stałych mediatorów**. W zależności od tego, czy mamy do czynienia z mediatorem wpisanym na listę, należy mówić o stałym mediatorze bądź mediatorze *ad hoc*. Trzeba zwrócić uwagę na różnicę w sytuacji procesowej zachodzącą między tymi sytuacjami. Stały mediator może odmówić prowadzenia mediacji tylko z ważnych powodów, o których jest obowiązany powiadomić strony, a także sąd, gdy ten skierował strony do mediacji. Mediator *ad hoc* może natomiast odmówić prowadzenia mediacji bez podania przyczyny.

Jak już wspomniano, do prowadzenia **list stałych mediatorów oraz tworzenia ośrodków mediacyjnych** uprawnione są organizacje społeczne oraz zawodowe. W praktyce, istnieją organizacje, które prowadzą tylko listy stałych mediatorów, jak i takie które poza prowadzeniem list, utworzyły ośrodek mediacyjny. Z reguły ośrodek nie jest podmiotem zewnętrznym w stosunku do organizacji społecznej bądź zawodowej, która go utworzyła. Zazwyczaj stanowi jednostkę organizacyjną określonej organizacji społecznej lub

⁷ J. Bodio, T. Demendecki, A. Jakubecki (red.), O. Marcewicz, P. Telenga, M.P. Wójcik, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2008, s. 270.

⁸ Zob. projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw przesłany pismem z 15.2.2011 r. celem rozpatrzenia na najbliższym posiedzeniu Stałego Komitetu Rady Ministrów, dostępny na stronie www.ms.gov.pl.

⁹ T. Ereciński (red.), *op. cit.*, s. 518.

¹⁰ Zob. § 3 rozp. Ministra Sprawiedliwości w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych.

zawodowej. W tym kontekście możemy mówić o **liście stałych mediatorów ośrodka mediacyjnego**. Prowadzenie listy stałych mediatorów wraz z utworzeniem ośrodka mediacyjnego jest najlepszym rozwiązaniem z punktu widzenia praktyki.

Aby w pełni zrozumieć omawianą problematykę, należy zwrócić uwagę na wymagania, jakie ustawodawca postawił osobie mediatora. Otóż, zgodnie z przepisem art. 183² § 1 i 2 KPC, mediatorem może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych i korzystająca z pełni praw publicznych. Nie może być nim czynny zawodowo sędzia. Zgodnie z uzasadnieniem rządowego projektu ustawy z 28.8.2000 r., umiejętność prowadzenia mediacji nie jest kwestią wiedzy mediatora, lecz jego osobowości, dlatego żeby ułatwić stronom możliwość prowadzenia mediacji, nie przewiduje się żadnych wymogów co do wykształcenia mediatora¹¹. W doktrynie jednak podkreślono, że przez fakt włączenia mediacji do systemu wymiaru sprawiedliwości, ustawodawca nie powinien opierać kwalifikacji mediatorów jedynie na ich cechach osobowościowych¹². Tak określone wymagania należy więc ocenić jako niewystarczające. Porównując je chociażby z tymi, które stawia się osobom godnym zaufania uprawnionym do prowadzenia mediacji w sprawach karnych i z nieletnimi, można dostrzec zasadniczą różnicę w tym zakresie, i tak np. osoba prowadząca postępowanie mediacyjne w sprawach nieletnich musi mieć ukończone 26 lat, odpowiednie wykształcenie, a także ukończone szkolenie dla mediatorów¹³.

Rolą ośrodka mediacyjnego są działania zmierzające do profesjonalizacji mediacji. Należy podkreślić, że podmiotem prowadzącym listę stałych mediatorów jest dana organizacja społeczna albo zawodowa, która przekazuje informację o jej utworzeniu prezesowi sądu okręgowego. Inaczej rzecz ma się w przypadku **mediacji w sprawach karnych i z nieletnimi**, gdzie prezes sądu okręgowego prowadzi wykaz osób godnych zaufania uprawnionych do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego¹⁴. Warto zwrócić uwagę na różnice w tym zakresie.

O wpisie na listę stałych mediatorów w sprawach cywilnych decyduje organ uprawniony na podstawie regulaminu danej organizacji społecznej albo zawodowej. Natomiast o wpisie do wykazu osób godnych zaufania uprawnionych do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego w sprawach karnych bądź z nieletnimi – prezes sądu okręgowego. O tym, kto może zostać wpisany na listę stałych mediatorów ośrodka mediacyjnego, rozstrzyga jego regulamin, uzależniając to od spełnienia określonych wymagań. Należy zatem postulować, aby organizacje społeczne bądź zawodowe, tworząc listy stałych mediatorów w sprawach cywilnych, stawiały **dodatkowe wymagania kandydatom na stałych mediatorów** w zależności od profilu ich działalności. W doktrynie mowa jest o specjalistycznych ośrodkach mediacyjnych, które na podstawie odpowiedniej procedury szkoleniowej i certyfikacyjnej prowadzą listy stałych mediatorów¹⁵. Ponadto podkreśla się, że ośrodek

---

¹¹ Mediacja w sprawach cywilnych – uzasadnienie rządowego projektu ustawy z 20.8.2004 r.

¹² T. Ereciński (red.), *op. cit.*, s. 516.

¹³ Zob. § 4 rozp. Ministra Sprawiedliwości w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich.

¹⁴ Zob. § 4 i 5 rozp. Ministra Sprawiedliwości w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych i § 7 rozp. Ministra Sprawiedliwości w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich.

¹⁵ A. Szumański, [w:] A. Szumański (red.), *System Prawa Handlowego*, t. 8: Arbitraż handlowy, Warszawa 2010, s. 1000.

mediacyjny powinien odpowiadać za kwalifikacje osób znajdujących się na liście stałych mediatorów¹⁶. W praktyce, ośrodki mediacyjne mają swoje regulaminy, które stawiają kandydatom na stałych mediatorów wyższe aniżeli ustawowe wymagania.

Inaczej się rzecz ma w przypadku mediacji karnych, gdzie funkcjonują uniwersalne, aczkolwiek wyższe niż w przypadku mediatorów w sprawach cywilnych, wymagania. I tak, mediatorem w sprawach karnych może być osoba, która m.in. ukończyła 26 lat, nie była karana za przestępstwo umyślne oraz posiada umiejętność likwidowania konfliktów oraz wystarczającą do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego wiedzę, w szczególności z zakresu psychologii, pedagogiki, resocjalizacji lub prawa¹⁷.

Porównując regulacje dotyczące mediacji w sprawach cywilnych, karnych i z nieletnimi, należy podkreślić, że tylko w przypadku postępowań mediacyjnych w sprawach cywilnych **strony mają wpływ na wybór osoby mediatora**. Strony zdecydują zatem, czy mediator posiada odpowiednie w ich ocenie kwalifikacje. Analizując uzasadnienie rządowego projektu ustawy z 20.8.2004 r. dotyczącego mediacji w sprawach cywilnych, można uznać, że tym właśnie kierował się ustawodawca przy ustalaniu wymogów co do osoby mediatora¹⁸.

III. Przekazanie informacji o liście stałych mediatorów oraz o ośrodku mediacyjnym prezesowi sądu okręgowego

Organizacja społeczna bądź zawodowa ma **obowiązek przekazania prezesowi sądu okręgowego informacji o prowadzonej liście mediatorów oraz utworzonym ośrodku mediacyjnym**. Trzeba postawić w tym miejscu pytanie, czy chodzi o przekazanie informacji o prowadzonej liście mediatorów konkretnemu prezesowi sądu okręgowego, np. właściwemu ze względu na siedzibę danej organizacji, czy też można przekazać taką informację wszystkim prezesom sądów okręgowych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Wydaje się, że należy opowiedzieć się za tą drugą opcją. Patrząc przez pryzmat właściwości sądów, rozwiązanie takie wydaje się uzasadnione z praktycznego punktu widzenia. Na przykład zgodnie z przepisem art. 38 KPC powództwo o własność nieruchomości można wytoczyć wyłącznie przed sąd miejsca jej położenia. Może zdarzyć się taka sytuacja, że powód i pozwany będą wspólnie zamieszkiwali w innym okręgu sądowym niż wskazany przez właściwość wyłączną. Sąd może w takim wypadku skierować strony do mediatora, który świadczy swoje usługi w okręgu zamieszkania stron. Uczyni to tylko wtedy, gdy będzie dysponował informacją o takiej osobie. W związku z tym, dobrym rozwiązaniem jest przekazanie informacji o prowadzonej liście mediatorów i ośrodku mediacyjnym do wiadomości wszystkich prezesów sądów okręgowych. Ponadto z pewnością przyczyni się to do popularyzacji i powszechności mediacji.

Jak podkreśla się w doktrynie, obowiązek poinformowania prezesa sądu okręgowego o prowadzonej liście mediatorów oraz o utworzonym ośrodku mediacyjnym ułatwia

¹⁶ T. Ereciński (red.), *op. cit.*, s. 519.

¹⁷ § 3 rozp. Ministra Sprawiedliwości w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych.

¹⁸ Por. Mediacja w sprawach cywilnych – uzasadnienie rządowego projektu ustawy z 20.8.2004 r.

stronom dokonanie wyboru mediatora¹⁹. Aby postulat ten był spełniony, ważną kwestią jest sposób prezentacji mediatorów na takiej liście. Wydaje się, że w celu umożliwienia stronom dokonania wyboru właściwego dla ich sprawy mediatora, należy przedstawić odpowiednie informacje na jego temat. Poza imieniem i nazwiskiem powinny być umieszczone takie dane jak wykształcenie, kwalifikacje w zakresie prowadzenia mediacji oraz miejsce pracy. Ponadto powinno zostać wskazane miejsce prowadzenia mediacji, którym z reguły jest siedziba ośrodka mediacyjnego. Wówczas zarówno sąd, jak i strony będą mogły wybrać odpowiedniego mediatora. Przygotowanie takiej listy jest niewątpliwie zadaniem ośrodka mediacyjnego.

Pomimo że prezes sądu okręgowego nie prowadzi listy mediatorów w sprawach cywilnych, do czynności przez niego wykonywanych, zgodnie z § 34 rozp. Ministra Sprawiedliwości z 23.2.2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. Nr 38, poz. 249), należy prowadzenie ewidencji mediatorów w sprawach cywilnych, gospodarczych, karnych i nieletnich.

Natomiast przepisem art. 9 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z 21.5.2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. WE L Nr 136 z 24.5.2008 r., s. 3) na państwa członkowskie nałożony został obowiązek wspierania wszelkimi środkami, które uznają za właściwe, w szczególności za pośrednictwem stron internetowych, udostępniania ogółowi społeczeństwa informacji dotyczących sposobu nawiązania kontaktu z mediatorami i organizacjami świadczącymi usługi mediacji.

Dokonując analizy obowiązującej regulacji w odniesieniu do mediatorów w sprawach cywilnych, należy stwierdzić, że ma ona wiele **zalet**, ale nie jest pozbawiona **wad**. Pozytywnym aspektem omawianej regulacji jest możliwość funkcjonowania wyspecjalizowanych ośrodków mediacyjnych. Każdy z nich ma swój regulamin i określony profil działalności. Istnieją ośrodki mediacyjne prowadzące sprawy rodzinne, cywilne, gospodarcze. Najczęściej stawiają różne, wyższe aniżeli ustawowe, wymagania kandydatom na stałych mediatorów.

Warto jednak zwrócić uwagę, że takie rozwiązanie może w praktyce być przeszkodą dla możliwości wykonywania funkcji mediatora w sprawach cywilnych przez wszystkich zainteresowanych. W doktrynie zwraca się uwagę, że taka regulacja wyłącza z informacji mediatorów, którzy działają samodzielnie, ponieważ nie mają szansy, żeby prezes danego sądu okręgowego dowiedział się o ich działalności i kwalifikacjach²⁰.

IV. Rola ośrodka mediacyjnego

Ustawodawca nie określił roli, jaką powinien spełniać ośrodek mediacyjny. Jednak bardzo precyzyjnie zostały określone zadania mediatora. Wydaje się zatem, że ośrodek mediacyjny powinien stanowić zaplecze organizacyjno-administracyjne stałego mediatora.

---

¹⁹ A. Zieliński (red.), *K. Flaga-Gieruszyńska*, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2010, s. 340.

²⁰ T. Erciński (red.), *op. cit.*, s. 518.

Aby w pełni jednak zrozumieć rolę, jaką miałyby spełniać ten ośrodek, należy przeanalizować obowiązki mediatora związane z prowadzeniem postępowania mediacyjnego.

1. Posiedzenie mediacyjne

Mediator jest zobowiązany do niezwłocznego ustalenia **terminu i miejsca posiedzenia mediacyjnego**. W doktrynie podkreśla się, że przez „posiedzenie mediacyjne” trzeba rozumieć jednocześnie spotkanie mediatora ze stronami w danym miejscu i czasie²¹. Należy zaznaczyć, że terminy posiedzenia mediacyjnego oraz innych czynności mediacyjnych powinny być tak ustalone, żeby możliwe było przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w czasie wyznaczonym przez sąd²². Biorąc pod uwagę zasadniczy czas trwania mediacji: miesiąc od doręczenia mediatorowi postanowienia sądu o skierowaniu stron do mediacji, trzeba stwierdzić, że zadanie to wymaga sprawnego współdziałania mediatora oraz ośrodka mediacyjnego.

Warto zwrócić uwagę, że w przepisie art. 183¹¹ KPC mowa jest o „ustaleniu” terminu i miejsca posiedzenia mediacyjnego. W doktrynie podkreśla się, że mediator musi porozumieć się w tej kwestii ze stronami²³. Trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku mediacji prowadzonych na podstawie postanowienia sądu mediator nie zawsze posiada pełne dane teleadresowe stron mediacji. Zazwyczaj dysponuje tylko ich adresami zamieszkania bądź siedziby. Wówczas mediator nie ma innej możliwości niż wyznaczenie terminu i miejsca posiedzenia mediacyjnego i zawiadomienia o tym stron. Mając jednak na uwadze zasadę dobrowolności mediacji, należy postulować, aby w zawiadomieniu znalazła się odpowiednia adnotacja dotycząca możliwości zmiany wyznaczonego przez mediatora terminu posiedzenia mediacyjnego. Należy jednak pamiętać, że przy podejmowaniu wszelkich czynności natury organizacyjnej dotyczących mediacji powinno mieć się stale na uwadze jej dobrowolny i konsensualny charakter²⁴.

W omawianym zakresie ośrodek mediacyjny odgrywa bardzo dużą rolę. W praktyce mediator określa czas, w jakim ma możliwość przeprowadzenia posiedzeń mediacyjnych, a następnie sekretariat ośrodka mediacyjnego kontaktuje się ze stronami w celu ustalenia dogodnego dla wszystkich terminu bądź przesyła odpowiednie zawiadomienie. Dzięki przyjęciu takiego rozwiązania pierwszy kontakt mediatora ze stronami następuje dopiero podczas pierwszego posiedzenia mediacyjnego, co tym bardziej podkreśla jego bezstronność.

Mediator jest zobowiązany do ustalenia **miejsca posiedzenia mediacyjnego**. Wymaga się, aby było ono neutralne i gwarantowało stronom i mediatorowi poczucie bezpieczeństwa²⁵. Ponadto, jeśli weźmie się pod uwagę poufność postępowania mediacyjnego,

²¹ R. Morek, *Mediacja i arbitraż* (art. 183¹–183¹⁵, 1154–1217 KPC). Komentarz, Warszawa 2006, s. 79.

²² K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*. Komentarz, Warszawa 2010, s. 942.

²³ A. Jakubecki (red.), *op. cit.*, s. 277.

²⁴ R. Morek, *op. cit.*, s. 79.

²⁵ Zob. Standard IX, [w:] *Standardy prowadzenia mediacji i postępowania mediatora uchwalone przez Społeczną Radę do spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości z 26.6.2006 r.* (www.ms.gov.pl).

powinno to być miejsce gwarantujące realizację tej zasady. Najczęściej będzie to odpowiednie pomieszczenie w siedzibie ośrodka mediacyjnego.

Warto również wspomnieć o obowiązujących ograniczeniach co do wyboru miejsca prowadzenia posiedzenia mediacyjnego w przypadku mediacji z nieletnimi. Otóż zgodnie z przepisem § 13 rozp. Ministra Sprawiedliwości w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich, postępowania mediacyjnego nie przeprowadza się w lokalu zajmowanym przez uczestników lub ich rodziny, niezależnie od przeznaczenia tego lokalu oraz tytułu prawnego do jego zajmowania. Trzeba też zwrócić uwagę na reguły dotyczące spotkań mediatora ze stronami w przypadku mediacji w sprawach karnych i z nieletnimi. Przewidziane są w tym wypadku tzw. spotkania indywidualne, które poprzedzają spotkania mediacyjne z udziałem wszystkich uczestników mediacji²⁶.

Mediację można również prowadzić bez wyznaczenia posiedzenia mediacyjnego. Zgodnie bowiem z przepisem art. 183¹¹ KPC, **wyznaczenie posiedzenia mediacyjnego nie jest wymagane, jeżeli strony zgodzą się na prowadzenie mediacji bez posiedzenia mediacyjnego**. Mediator pełni wówczas rolę pośrednika przekazującego stronom ich wzajemne stanowiska²⁷. W praktyce zdarza się, że po odbytym posiedzeniu mediacyjnym mediator prowadzi ze stronami sporu tzw. mediację pośrednią, tj. za pomocą środków komunikowania się na odległość. Taka możliwość jest niewątpliwie dużym atutem mediacji, zwłaszcza dla stron z odległych miejscowości. Przy zachowaniu odpowiednich standardów pracy mediatora i ośrodka mediacyjnego, tak prowadzone postępowanie mediacyjne przebiega z reguły bardzo sprawnie.

W literaturze podkreśla się, że brak woli chociażby jednej strony co do ustalenia terminu i miejsca mediacji należy pożytywać jako rezygnację z prowadzenia postępowania mediacyjnego²⁸.

2. Akta sprawy

Według art. 183⁹ KPC, na zgodny wniosek stron sąd może upoważnić mediatora do zapoznania się z aktami sprawy. Środowisko mediatorów różnicuje pogląd na temat kwestii zapoznawania się z aktami sprawy. Zdaniem autora, o ile w przypadku konfliktów rodzinnych nie zawsze jest to konieczne, o tyle np. w przypadku spraw gospodarczych jest to wręcz niezbędne. Mając na uwadze zasadniczy czas trwania mediacji (miesiąc), trzeba stwierdzić, że wniosek taki powinien jak najszybciej wpłynąć do sądu. Najlepiej, gdy sąd na rozprawie poinformuje strony o możliwości złożenia takiego wniosku. Należy jednak pamiętać, że postanowienie o skierowaniu stron do mediacji może być wydane również poza rozprawą, tj. na posiedzeniu niejawnym. Mając na uwadze powyższe, wypada postulować, aby sąd, doręczając stronie postanowienie o skierowaniu do mediacji, informował strony o możliwości złożenia wniosku o upoważnienie mediatora do zapoznania

---

²⁶ Zob. § 14 rozp. Ministra Sprawiedliwości w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich.

²⁷ T. Ereciński (red.), *op. cit.*, s. 536.

²⁸ A. Jakubecki (red.), *op. cit.*, s. 277.

się z aktami sprawy. Gdy zgody na zapoznanie się z aktami sprawy nie ma w dniu doręczenia postanowienia mediatorowi, rolą ośrodka mediacyjnego jest poinformowanie stron o możliwości złożenia takiego wniosku. Dobrym rozwiązaniem praktycznym jest przesłanie stronom przygotowanego formularza przedmiotowego wniosku wraz z zawiadomieniem o wyznaczonym terminie posiedzenia mediacyjnego.

3. Przedłużenie czasu trwania mediacji

Należy zaznaczyć, że upływ wyznaczonego przez sąd czasu trwania mediacji nie przesądza o konieczności zakończenia postępowania mediacyjnego. Strony mogą bowiem skierować do sądu zgodny **wniosek o przedłużenie wyznaczonego terminu na przeprowadzenie mediacji** (art. 183¹⁰ § 1 KPC). Najlepszym rozwiązaniem jest przekazanie stronom formularza takiego wniosku podczas pierwszego posiedzenia mediacyjnego. W praktyce przyspiesza i ułatwia to procedurę. Na pierwszym spotkaniu mediacyjnym mediator informuje strony o istocie postępowania mediacyjnego oraz o możliwości przedłużenia czasu jego trwania. Wnioski takie nie powinny jednak zmierzać do przewlekłości postępowania, zatem niezwykle rozważnie powinno się je stosować. Zaznaczyć należy, że chodzi tutaj o wniosek stron, a nie mediatora. Mediator nie ma możliwości złożenia w sądzie takiego wniosku. Jednak nic nie stoi na przeszkodzie, aby złożyły go strony, za pośrednictwem ośrodka mediacyjnego. Zaznaczyć należy, że sąd nie jest związany wnioskiem stron o przedłużenie terminu wyznaczonego na przeprowadzenie mediacji, ale raczej tylko wyjątkowo, zwłaszcza gdy zmierza on do przewlekłości postępowania – może się do niego nie przychylić²⁹.

4. Zmiana osoby mediatora

Zgodnie z przepisem art. 183⁹ KPC, sąd, kierując strony do mediacji, wyznacza mediatora. Czyni to za pomocą niezaskarżalnego postanowienia, wydanego na posiedzeniu niejawnym bądź rozprawie. Trzeba wskazać konkretną osobę fizyczną spełniającą ustawowe wymagania do sprawowania funkcji mediatora. Może to być osoba będąca na liście stałych mediatorów, jak również inna osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych i korzystająca z pełni praw publicznych³⁰.

Możliwa jest sytuacja, że wskazany w postanowieniu mediator nie będzie mógł w określonym terminie przeprowadzić postępowania mediacyjnego. Wówczas, dzięki temu, że ustawodawca w przepisie art. 183⁹ KPC dopuścił zmianę osoby mediatora, można poinformować strony o możliwości prowadzenia mediacji przez innego mediatora z danego ośrodka mediacyjnego. Należy mieć jednak tutaj na względzie zasadę dobrowolności, której przejawem jest również zaakceptowanie przez strony osoby mediatora. Dzięki funkcjonowaniu ośrodków mediacyjnych dopuszczalne jest w danej sprawie dokonanie takiej zmiany i przeprowadzenie mediacji w czasie wyznaczonym przez sąd.

²⁹ K. Piasecki (red.), *op. cit.*, s. 940.

³⁰ T. Erciński (red.), *op. cit.*, s. 534.

Warto zauważyć, że w **sprawach karnych, inaczej niż w cywilnych, jest możliwe wyznaczenie instytucji do prowadzenia postępowania mediacyjnego**, która upoważnia na piśmie jej przedstawiciela, spełniającego odpowiednie warunki, do bycia mediatorem³¹. Rozwiązanie takie z pewnością ułatwia kwestie organizacyjne związane z prowadzeniem mediacji. Osoba, która w określonej instytucji zajmuje się ustaleniem terminów spotkań mediacyjnych, ma pełną wiedzę w przedmiocie dostępności czasowej mediatorów. Wydaje się, że rozważenie możliwości wyznaczenia przez sąd ośrodka mediacyjnego w sprawach cywilnych, który następnie upoważniałby danego mediatora, jest rozwiązaniem godnym uwagi.

Warto zwrócić również uwagę na rozwiązanie przyjęte we Francji. Zgodnie z przepisem 131-4 kodeksu francuskiej procedury cywilnej, sąd może wyznaczyć do przeprowadzenia mediacji stowarzyszenie mediatorów. Jednak w takim przypadku nałożony został na nie obowiązek przedstawienia sędziemu nazwiska osoby wybranej do przeprowadzenia mediacji w celu zatwierdzenia jej przez sąd jako mediatora³².

5. Mediacje umowne

Ośrodki mediacyjne odgrywają **szczególną rolę w zakresie mediacji umownych**. Otóż, zgodnie z przepisem art. 183¹ § 3 KPC, w umowie o mediację strony określają w szczególności przedmiot mediacji, osobę mediatora albo sposób jego wyboru. Strony zazwyczaj uzgadniają, że w razie zaistnienia sporu w związku z realizacją danej umowy, zobowiązują się do jego rozwiązania w drodze mediacji, dokonując wyboru mediatora zgodnie z regulaminem określonego ośrodka mediacyjnego. Można zatem uznać, że stałe ośrodki mediacyjne są niejako gwarantami na przyszłość możliwości rozwiązania zaistniałego pomiędzy stronami umowy mediacyjnej sporu.

Umowę o mediację należy odróżnić od tzw. umowy mediatorskiej³³. Ta ostatnia to szczególnego rodzaju więź umowna, jaka nawiązuje się pomiędzy stronami a mediatorem **czy też ośrodkiem mediacyjnym**, której przedmiotem są ich wzajemne prawa i obowiązki dotyczące prowadzonej mediacji, np. wynagrodzenie mediatora³⁴.

Ośrodek mediacyjny odgrywa także dużą rolę w przypadku inicjowania **mediacji na podstawie wniosku jednej ze stron**. Zgodnie z przepisem art. 183⁶ KPC, wszczęcie mediacji następuje z chwilą doręczenia mediatorowi wniosku o przeprowadzenie mediacji, z dołączonym dowodem doręczenia jego odpisu drugiej stronie. Podkreślenia wymaga fakt, że do wdrożenia mediacji w tym trybie nie jest konieczna wcześniejsza umowa o mediację. Aby mediacja doszła jednak do skutku, druga strona musi wyrazić zgodę na prowadzenie mediacji. W praktyce, rolą ośrodka mediacyjnego jest dokonanie wszelkich czynności organizacyjnych związanych z rozpoczęciem mediacji w tym trybie.

---

³¹ § 3 rozp. Ministra Sprawiedliwości w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych.

³² Por. *M. Skibińska*, Mediacja w sprawach cywilnych – studium porównawcze na tle rozwiązań polskich i francuskich, *Rej.* 2008, Nr 3, s. 60.

³³ *T. Ereciński* (red.), *op. cit.*, s. 519.

³⁴ *Ibidem*.

V. Regulacje wewnętrzne

Każdy ośrodek mediacyjny powinien posiadać swój własny **regulamin**, z uregulowanymi w nim celami i funkcjami, strukturą organizacyjną, a także kwestiami związanymi z obsługą organizacyjno-administracyjną postępowań mediacyjnych. Przede wszystkim zaś w regulaminie można określić dodatkowe wymogi co do osoby stałego mediatora, np. wyższe wykształcenie, ukończenie odpowiedniego szkolenia³⁵ czy też studiów podyplomowych z zakresu mediacji.

Poza regulaminem ośrodka mediacyjnego, z punktu widzenia praktyki dobrym rozwiązaniem jest wprowadzenie **regulaminu postępowania mediacyjnego**. Ma to nieocznione znaczenie przede wszystkim w związku z realizacją postulatu szybkości postępowania mediacyjnego. To właśnie w nim mogą znaleźć się odpowiednie postanowienia co do sposobu wyznaczania pierwszego i kolejnych terminów posiedzeń mediacyjnych, a także sposobu wzajemnej komunikacji w trakcie postępowania mediacyjnego.

Ponadto ośrodki mediacyjne mają swoje **taryfy opłat**, regulujące kwestie finansowe związane z prowadzoną mediacją. Należy dokonać w tym względzie rozróżnienia ze względu na rodzaj mediacji – umowne bądź prowadzone z inicjatywy sądu. Jak zauważa *M. Pazdan*, „poddanie się przez strony mediacji w określonym ośrodku mediacyjnym jest w zasadzie równoznaczne z wyrażeniem przez strony zgody na przyjętą w tym ośrodku taryfę opłat”³⁶.

Do zawiadomienia o wyznaczonym posiedzeniu mediacyjnym powinien zostać załączony regulamin ośrodka mediacyjnego, postępowania mediacyjnego oraz taryfa opłat.

Ośrodek mediacyjny może także ustalić względem **stałych mediatorów** pewne **standardy** pracy, które muszą być przez nich przestrzegane³⁷.

VI. Dobre praktyki dotyczące funkcjonowania ośrodka mediacyjnego

1. Zespół mediacyjny

Mediacja może być prowadzona nie tylko przez jednego mediatora, ale także przez zespół mediatorów, najczęściej przez dwie osoby. Ma to duże znaczenie praktyczne, a w niektórych rodzajach spraw jest wręcz pożądane. Mowa tutaj m.in. o sprawach rodzinnych, gdzie zaleca się, aby mediacja była prowadzona przez dwoje mediatorów – kobietę i mężczyznę, najlepiej psychologa i prawnika. Natomiast w przypadku spraw gospodarczych, zwłaszcza tych skomplikowanych, lepiej jest, gdy mediację prowadzi nie jeden mediator,

³⁵ Np. zgodnego ze Standardami szkolenia mediatorów uchwalonymi przez Społeczną Radę do spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości 29.10.2007 r.

³⁶ *M. Pazdan* (red.), *op. cit.*, s. 19.

³⁷ Można odnieść się w tym zakresie do Standardów prowadzenia mediacji i postępowania mediacyjnego uchwalonych przez Społeczną Radę do spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości 26.6.2006 r.

lecz zespół mediacyjny. Podkreślenia wymaga fakt, że również w przypadku kierowania stron do mediacji przez sąd, jest możliwe wyznaczenie więcej niż jednego mediatora.

2. Specjalizacje mediatorów

Każdy ze stałych mediatorów ośrodka mediacyjnego powinien określić rodzaj prowadzonych mediacji, np. cywilne, gospodarcze, rodzinne czy z zakresu prawa pracy. Aby mediator mógł pomóc stronom w rozwiązaniu zaistniałego pomiędzy nimi sporu, musi posiadać niezbędną wiedzę z danej dziedziny. Dzięki odpowiedniej informacji znajdującej się na liście stałych mediatorów ośrodka mediacyjnego, zarówno sąd, jak i strony będą mogli wybrać mediatora specjalizującego się w prowadzeniu mediacji z określonego zakresu.

3. Stały sekretariat ośrodka mediacyjnego

Dobrze funkcjonujący ośrodek mediacyjny powinien dysponować stałym sekretariatem, który będzie zapewniał kompleksową obsługę organizacyjną postępowań mediacyjnych. Usprawnia on wykonanie przez mediatora praktycznie wszystkich czynności. Począwszy od ustalenia terminu i miejsca posiedzenia mediacyjnego, poprzez przesłanie stronom regulaminu postępowania mediacyjnego, a skończywszy na przesłaniu odpisu protokołu z jego przebiegu. Dobrą praktyką jest również telefoniczne potwierdzanie ustalonych wcześniej terminów posiedzeń mediacyjnych.

4. Korzystanie z pomocy specjalistów

W trakcie prowadzenia postępowania mediacyjnego może zaistnieć konieczność skorzystania z pomocy osoby posiadającej specjalistyczną wiedzę z danego zakresu, np. podczas posiedzenia mediacyjnego strony decydują o konieczności sporządzenia opinii biegłego. Ośrodek mediacyjny powinien zatem dysponować odpowiednią listą na wzór listy biegłych sądowych, na podstawie której strony będą mogły dokonać wyboru specjalisty.

VII. Podsumowanie

Podsumowując, należy stwierdzić, że utworzenie ośrodka mediacyjnego jest dobrym rozwiązaniem z punktu widzenia praktyki mediacji. Dzięki niemu mediator może wykonywać swoje funkcje w sposób profesjonalny, rzetelny, a także bezstronny. Ośrodek mediacyjny stanowi nie tylko wsparcie dla mediatora od strony formalno-organizacyjnej, ale także ułatwia dokonywanie określonych czynności przez strony w trakcie trwania postępowania mediacyjnego. W zależności od profilu działalności ośrodka stałym mediatorom stawiane są różne wymagania.

W praktyce działalność ośrodków mediacyjnych nie ogranicza się jednak tylko do obsługi postępowań mediacyjnych. Ogrywają one doniosłą rolę w zakresie tak edukacji przyszłych, jak i podnoszenia kwalifikacji obecnych mediatorów, organizując w tym zakresie odpowiednie szkolenia oraz staże. Ponadto podejmują szereg działań mających na celu promocję instytucji mediacji w społeczeństwie.

ABSTRACT

This article concerns functioning of mediation centers in civil and commercial matters. Pursuant to art. 183² of the Code of Civil Procedure, social and professional organizations may keep lists of permanent mediators and establish mediation centres. Information concerning the lists of permanent mediators and mediation centers is provided to presidents of regional courts.

Mediation centers perform many functions. They provide organizational support for mediators. In addition, such centers play an important role in the process of education of mediators and promotion of mediation in society.